

Asia: VN/12734/2019

Pakkoavioliiton mitätöinti ja ulkomaila alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustaminen

Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton päättäminen

- 1. Arviomuiston luvussa 2.1 on käsitelty Suomessa pakottamalla solmitun avioliiton purkamismenettelyä ja ehdotetaan uutta säännöstä, jonka mukaan pakottamalla solmittu avioliitto voitaisiin kumota. Kumoaamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Kannatatteko ehdotusta?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Kirkkohallitus pitää oikeudenmukaisena ja tarpeellisena sekä puolisoien taloudellisen aseman että lasten edun turvaamisen kannalta, että avioliiton kumoamisen oikeusvaikutukset olisivat samat kuin avioerossa. Oleellista on myös pitää näyttökynnys siviiliasiassa alempana kuin rikosasiassa.

- 2. Arviomuiston luvussa 2.2 on käsitelty Suomessa alaikäisenä tai muusta avioliiton esteestä huolimatta solmitun avioliiton purkamista ja päädytty siihen, että tarvetta lainsäädäntömuutoksiin ei ole. Oletteko johtopäätöksestä samaa mieltä?**

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Nykyinen avioliittolainsäädäntö on sinänsä toimiva.

Avioliittolain muutos, jossa ehdottomaksi avioliiton solmimisen alaikärajaksi säädettiin 18 vuotta, kun mahdollisuudesta antaa erityisistä syistä kahdeksaatoista vuotta nuoremmalle lupa mennä avioliittoon poistui, tuli voimaan melko hiljattain eli 1.6.2019. Kirkkohallituksen mielestä on edelleen seurattava mahdollisten vihkimyoikeuksien väärinkäyttötilanteiden kehittymistä.

Ulkomailla solmitun alaikäisavioliiton tunnustaminen

3. Arviomuistion luvussa 3 on käsitelty ulkomailla alaikäisenä solmitun avioliiton tunnustamista Suomessa. Arviomuistiossa ehdotetaan nykyisten säännösten täsmentämistä niin, että ulkomailla alle 18-vuotiaana solmittu avioliitto voitaisiin tunnustaa Suomessa vain erityisestä syystä, jos ainakin toinen puolisoista on asunut avioliiton solmimishetkellä Suomessa. Kannatatteko ehdotusta?

Kyllä

Perustelut ja mahdollinen vaihtoehtoinen sääntelymalli, jota tuette

Lähtökohtaisesti lapsiavioliittojen ehkäisemiseksi avioliittojen tunnustamisen edellytyksenä tulee olla se, että avioliitto on solmittu 18-vuotiaana. Avioliiton solmimisikäraja kuitenkin vaihtelee valtioittain, mistä syystä voidaan pitää perusteltuna tunnustaa erityisestä syystä sellaiset avioliitot, jotka eivät ole Suomen oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisia.

Kirkkohallitus pitäisi kuitenkin tärkeänä, että alaikäisten ulkomailla solmimien avioliittojen tunnustamiselle asetetaan ehdoton alikäraja, jonka tulisi olla Suomen oikeusjärjestelmässä jo hyväksytty lapsen suojaikäraja eli 16-vuotta (RL 20:6). Erityisen merkittävää on suojella niitä henkilöitä, jotka perhe lähettää avioitumaan ulkomaille alaikäisenä ilman hänen omaa tahtoaan tai sitä edes selvittämättä.

4. Onko teillä kommentteja arviomuistion jaksossa 3.3 mainittuihin erityisiin syihin, joiden perusteella tällaisen avioliiton tunnustaminen voisi poikkeustapauksessa olla perusteltua?

Avioliittojen tunnustamisessa tulee käyttää tapauskohtaista harkintaa ja varmistaa, että haavoittuvassa asemassa olevan (usein vaimon ja lasten) asema ja etu voidaan turvata. Olennaista on selvittää alaikäisenä avioliiton solmineen oma tahtotila. Siten ennen alaikäisavioliiton tunnustamista tulisi esimerkiksi sosiaaliviranomaisten toimesta kuulla alaikäisenä avioliiton solminutta henkilökohtaisesti suullisessa menettelyssä, ilman aviopuolison läsnäoloa.

Jos henkilöt itse arvioivat avioliittonsa solmitun vapaaehtoisesti, voisi avioliiton tunnustaa lähellä täysi-ikäisyyttä, kun molempien mahdollisuus oman tahdon ilmaisemiseen on varmistettu ja puolisoilla sen perusteella on halu jatkaa elämää yhdessä aviopuolisoina ja, jos perheessä on yhteisiä lapsia, joiden etua avioliiton tunnustaminen ja perhe-elämän jatkaminen myös palvelee. Erityinen syy merkitsee siis kaikkien kolmen ensin mainitun ehdon täyttymistä. Viranomaisten on voitava perehtyä hyvin pariskunnan tilanteeseen.

5. Onko arviomuistiossa ja sen taustalla olevassa selvityksessä arvioitu tunnustamissääntelyn ja -käytäntöjen nykytilan sekä eri vaihtoehtojen etuja ja haittoja riittävän kattavasti?

Kyllä

Perustelut

Avioliittolainsäädännön kannalta huomiot ovat kattavia sekä alaikäisen puolison että lasten osalta. Kirkkohallituksen mielestä on kuitenkin välttämätöntä kiinnittää lisäksi huomiota mahdolliseen sosiaaliturvan tarpeeseen ja asumisen järjestelyihin. Selvityksessä ei myöskään huomioida riittävästi niiden henkilöiden lähtökohtia ja toimintaedellytyksiä, joita asia koskee, eli mitä alaikäinen avioliittoon pakotettu tai sellaiseen eri syistä päätenyt, pystyy tietämään ja hahmottamaan. Alaikäisten, avioliittoon pakotettujen kanssa työskentelyyn tarvitaan kulttuurisensitiivistä oikeudellista avustamista.

Muut huomiot

6. Onko teillä muuta lausuttavaa arviomuistiosta tai sen taustalla olevasta selvityksestä?

On huomioitava, että lainsäädäntö synnyttää myös palvelutarpeen esimerkiksi tilanteessa, jossa alaikäinen puoliso tarvitsee tukea kyetäkseen tekemään itsensä ja mahdollisesti myös lasten edun kannalta parhaimman mahdollisimman päätöksen. Henkilöt voivat tarvita apua oikeuksiensa tiedostamiseen sekä ratkaisujen seurauksien hahmottamiseen. On tiedostettava lainsäädännöllisen informoinnin ja oikeusavustajan työn merkitys kulttuurisesti erityisten tilanteiden ja tiedontarpeen osalta.

Olisi tärkeää miettiä myös viranomaiskäytäntöjä sen suhteen, miten asiaa on mahdollista selvittää etukäteen sekä sitä, millaista jälkihuollollista tukea alaikäinen puoliso ja mahdolliset lapset voivat saada.

Alistetussa aseman on vaikea lähteä ajamaan asiaansa. Tarvitaan tietoa, tiedostamista ja tukea.

Pihlaja Pirjo
Kirkkohallitus - Täysistunto